

Treatment of salivary gland tumours in the 1st and 2nd Departments of Stomatology, University Hospital, Bratislava, in the past and recent period

Satko I, Stanko P, Novotnáková D

Liečba nádorov slinných žliaz v minulosti a súčasnosti na I. a II. stomatologickej klinike LFUK v Bratislave

Abstract

Satko I, Stanko P, Novotnáková D:
Treatment of salivary gland tumours in the 1st and 2nd Departments of Stomatology, University Hospital, Bratislava, in the past and recent period
Bratisl Lek Listy 2000; 101 (10): 577–579

The retrospective study analyzes a group of 1021 patients (484 men and 537 women) with salivary gland tumours treated at the 1st and 2nd Departments of Stomatology in Bratislava within the years 1951–1996. This time period is divided into the past (1951–1980) and recent (1981–1996) periods. The trends in the diagnosis and treatment with the main emphasis on surgical procedures are mentioned. The most common operation were lateral parotidectomy (409 cases = 40.1 %) and conservative parotidectomy (105 cases = 10.2 %), enucleations were indicated rarely. Authors stress the necessity of team approach and cooperation of maxillofacial surgeons, radiologists, histopathologists, otorhinolaryngologists and oncologists. (Tab. 1, Fig. 2, Ref. 6.)

Key words: salivary gland tumours, surgery, radiotherapy, chemotherapy.

Rozvoj problematiky nádorov slinných žliaz úzko súvisel so vznikom Zubnej kliniky, ktorá bola zriadená roku 1919 ako jedna z prvých kliník Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (Duránik a spol., 1997). Pretože nemala postel'ovú časť, pacientov s nádormi slinných žliaz operovali na Otorinolaryngologickej klinike alebo I. chirurgickej klinike.

Až roku 1950 získal prof. Beseda 20 postelí v suteréne hlavného pavilónu Fakultnej nemocnice na Mickiewiczovej ulici po premiestnení ORL kliniky na Zochovu ulicu.

Po novom organizačnom členení roku 1967 zriadením I. stomatologickej kliniky pod vedením prof. Velgosa, II. stomato-

Abstrakt

Satko I., Stanko P., Novotnáková D.:
Liečba nádorov slinných žliaz v minulosti a súčasnosti na I. a II. stomatologickej klinike LFUK v Bratislave
Bratisl. lek. Listy, 101, 2000, č. 10, s. 577–579

Autori retrospektívne analyzujú súbor 1021 pacientov (484 mužov a 537 žien) s nádormi slinných žliaz na I. a II. stomatologickej klinike v Bratislave v rokoch 1951–1996. Sledované obdobie rozdeľujú na minulosť (1951–1980) a súčasnosť (1981–1996), pričom zaznamenávajú vývojové trendy v diagnostike a v liečbe s hlavným zameraním na typy operácií. Najčastejším chirurgickým výkonom bola laterálna lobektómia (409 prípadov = 40,1 %) a konzervatívna parotidektómia (105 prípadov = 10,2 %), enukleácie sa indikovali len zriedkavo. Autori vyzdvihujú tímovú spoluprácu maxillofaciálnych chirurgov s rádiodiagnostikmi, histopatológmi, otorinolaryngológmi a onkológmi. (Tab. 1, obr. 2, lit. 6) **Kľúčové slová:** nádory slinných žliaz, liečba nádorov slinných žliaz, rádioterapia, chemoterapia.

gickej kliniky, ktorej prednostom sa stal prof. Halmoš, a III. stomatologickej kliniky pod vedením doc. Semjána, sa počet postelí ešte rozšíril, čím sa umožnila koncentrácia pacientov s ochoreniami slinných žliaz vrátane nádorov.

Materiál a metodika

Na základe dokumentácie sme retrospektívne vyhodnotili pacientov s nádormi slinných žliaz, ktorí boli hospitalizovaných na I. a II. stomatologickej klinike LFUK a FN v Bratislave v rokoch 1951–1996. Analyzovali sme vývojové trendy v liečbe, pričom

Department of Stomatology, Medical Faculty and University Hospital, Comenius University, Bratislava. bl@fmed.uniba.sk

Address for correspondence: I. Satko, MD, DSc, Dpt of Stomatology LFUK, Mickiewiczova 13, SK-813 69 Bratislava 1, Slovakia.
Phone: +421.7.5729 0215

Stomatologická klinika Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Adresa: Prof. MUDr. I. Satko, DrSc., Stomatologická klinika LFUK a FN, Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava 1.

Fig. 1. A patient with a large pleiomorphic adenoma in the parotid gland.

Obr. 1. Pacientka s veľkým pleiomorfným adenómom príušnej slinnej žľazy.

za medzník minulosti a súčasnosti v hodnotenom 46-ročnom období sme zvolili rok 1980, keď sa uskutočnila posledná veľká štatistická štúdia (Satko, 1991).

Výsledky

V rokoch 1951—1996 bolo na stomatologických klinikách v Bratislave zaznamenaných celkovo 1021 pacientov s nádormi slinných žliaz (484 mužov a 537 žien). Priemerný počet hospitalizovaných v rokoch 1951—1980 bol 7—8 prípadov ročne, v rokoch 1981—1996

Tab. 1. The review of types of surgeries indicated due too parotid gland tumors and performed within periods 1951—1980 and 1981—1996.

Tab. 1. Porovnanie zastúpenia typov operácií pri nádoroch slinných žliaz v obdobiach rokov 1951—1980 a 1981—1996.

Gland – Type of operation Žľaza – typ operácie	1951-1980	1981-1996
glandula		
parotis – enucleatio tumoris	34	11
– lobectomy lateralis	28	50
– parotidectomy		
– conservativa	8	16
– radicalis	11	3
glandula		
submand. – extirpatio gland.	5	3
– extirpatio gl. + ND	7	9
gl.subling.		
et minores – extirpatio tumoris	6	6
– extirpatio TU + ND	1	2
Total		
Spolu	100 %	100 %

V diagnostike sa používal algoritmus vyšetrení v poradí klinické vyšetrenie, sonografia, natívny rrtg, počítačová tomografia (obr. 2), magnetická rezonancia (MR), dynamická scintigrafia slinných žliaz, sialografia, aspiračná biopsia a histopatologické vyšetrenie (rýchlorez a klasická histológia).

V terapii dominovala chirurgická liečba samostatne (773 prípadov = 75,7 %) alebo v kombinácii s pooperačnou rádioterapiou (184 prípadov = 18,0 %). Chemoterapia sa použila len u 16 pacientov v rokoch 1971—1973 bez výraznejšieho efektu, 19 pacientov (1,6 %) sa z rôznych príčin neliečilo.

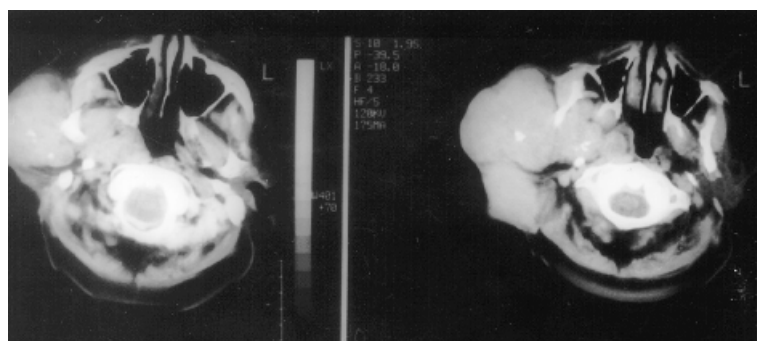

Fig. 2. CT scan of the patient presented in Figure 1 with a tumor in the parotid gland.

Obr. 2. CT sken pacientky s nádorom príušnej slinnej žľazy z obrázku 1.

tento počet vzrástol na 35—40 prípadov. Najčastejším miestom výskytu bola gl. parotis (obr. 1) v 847 prípadoch (83 %), gl. submandibularis v 110 prípadoch (10,8 %) a najmenej nádorov sa nachádzalo v gl. sublingualis v 33 prípadoch (3,2 %) a v malých slinných žľazách v 31 prípadoch (3,0 %). Podľa biologickej povahy bolo 755 nádorov benígnych (73,9 %) a 266 malígnych (26,1 %).

Z operačných výkonov (tab. 1) sa pri gl. parotis najviac používali laterálna lobektómia (409 prípadov = 40,1 %) a konzervatívna parotidektómia (105 prípadov = 10,2 %), pri gl. submandibularis extirpácia žľazy pri malignitách doplnená krčnou disekciou (68 prípadov = 6,7 %) a v malých slinných žľazách radikálna extirpácia tumoru (58 prípadov = 5,7 %).

Diskusia

Pri porovnaní minulosti a súčasnosti vidieť výrazný vzostup ročne hospitalizovaných pacientov, čo však možno vysvetliť skôr ako koncentrovanie pacientov s nádormi slinných žliaz na stomatologických klinikách než ako absolútny nárast výskytu nádorov v populácii. Rozpracovanie metodiky peroperačného rýchlolezu (Stanko a spol., 1998) a aspiračnej biopsie tenkou ihlou (Janská, 1999) viedlo k výraznému spresneniu diagnostiky. Rutinným sa stáva vyšetrenie počítačovou tomografiou, relatívne ustupuje do pozadia sialografické vyšetrenie, dynamická scintigrafia pri nádoroch slinných žliaz nie je preukazná a uplatňuje sa skôr pri sialózach (Neville a spol., 1991).

V liečbe sa postupne pri benígnych nádoroch upúšťalo od enukleačných výkonov pre časté recidívy a pri malignitách v gl. parotis sa maximálne uplatňovala snaha o zachovanie čo najväčšej časti n. facialis aj pri radikálnej parotidektómii (Satko a spol., 2000).

Indikáciu pre zabezpečovaciu rádioterapiu boli pozitívne okrajové rezy, metastázy v lymfatických uzlinách a nádory s vysokým histopatologickým stupňom malignity. Samostatná rádioterapia sa uplatňovala len pri inoperabilných malignómoch.

Záver

Výsledky liečby nádorov slinných žliaz sa oproti minulosti zlepšili, čo autori pripisujú hlavne komplexnému prístupu k tejto

problematike v rámci úzkej spolupráce stomatochirurgov s rádiodiagnostikmi, histopatológmi, otorinolaryngológmi a onkológmi. V tomto trende, ktorého korene siahajú do minulosti a sú sledovateľné v súčasnosti, je potrebné pokračovať aj v budúcnosti.

Literatúra

Duránik V., Sedláčková E., Tichý M.: From chronicle of the 1st stomatological clinic of the School of medicine Comenius University Bratislava. Bratislava, Svornosť 1997, 118 s.

Janská E.: Fine needle aspiration (FNA) in evaluation algorithm of major salivary glands (dissertation to PhD degree). Bratislava, LFUK 1999, 117 s.

Neville B.W., Damm D.D., White D.K., Waldrom Ch.A.: Colour atlas of clinical and oral pathology. 1 vyd. Philadelphia, Lea et Febiger 1991, 250 s.

Satko I.: Therapy of the salivary gland tumours. S. 51—114. In: Ležovič J. (Ed.): Advantages in stomatology. Martin, Osveta 1991.

Satko I., Stanko P., Longauerová I.: Salivary gland tumours treated in the stomatological clinics in Bratislava. J. Cranio Maxillofac. Surg., 28, 2000, č. 1, s. 56—61.

Stanko P., Danko J., Zmeko Š., Galbavý Š., Macák D., Jurkovič R., Janská E.: Rapid biopsy in oral and maxillofacial surgery. Čes. Stomat., 98, 1998, č. 5, s. 161—167.

Received June 7, 2000.

Accepted Octobre 20, 2000.

SPRÁVA

IX. Prowázkové dni

V dňoch 12.—13. októbra 2000 sa konali vo veľkej sále Zdravcentra v Komárne už IX. Prowázkové dni, vedecko-pracovná konferencia poriadaná Slovenskou lekárskou spoločnosťou, Mikrobiologicko-epidemiologickou spoločnosťou, Slovenskou parazitologickou spoločnosťou, Slovenskou spoločnosťou infektológov, Spolkom lekárov v Komárne, NsP v Komárne, Regionálnou lekárskou komorou v Komárne, Okresným a Mestským úradom v Komárne.

Po slávnostnom otvorení, na ktorom sa zúčastnili predstavitelia všetkých poriadajúcich inštitúcií, bolo po pozdravných prejavoch odovzdaných 8 Prowázkových medailí. Podobne ako v minulosti, aj teraz si účastníci konferencie uctili pamiatku S. Prowázka položením vencov zástupcami poriadajúcich inštitúcií a ocenených pri jeho pamätnej tabuli.

Úvodné prednášky odborného programu sa venovali aktuálnej problematike. Súčasný stav a perspektívny vo vývoji vakcín proti rekurentnému herpesu priblížil dr. Rajčáni. Mikrosporídie ako pôvodcovia oportúnnych infekcií boli nosnou témou súborného referátu prof. Čislákovéj. Rovnako zaujal príspevok doc. Dubinského zameraný na problematiku cystickej a alveolárnej echinokokózy na Slovensku. Prvý samostatný blok 6 prednášok sa venoval otázkam výskytu toxoplazmózy vo vybraných skupinách obyvateľstva s predbežnými výsledkami piltonej štúdie prevencie toxoplazmózy u pacientov v transplantačnom programe. Zaujímavým prehľadom výskytu malárie na Slovensku a úvahou

o možnosti importovania pôvodcov malárie na toto územie sa začal blok prednášok o výskyte, diagnostike a terapii importovaných nákaz s dôrazom na maláriu. V skladbe ďalšieho programu dominovali práce venované problematike leptospiróz a borélií, najmä výsledkov epidemiologických a sérologických štúdií. Okrem týchto prezentácií boli v programe zastúpené príspevky z praktickej diagnostiky, výskytu, epidemiológie a klinického zamerania vírusových, bakteriálnych, parazitárnych a mykotických infekcií. Početná časť z nich bola prezentovaná vo forme posterov.

V druhom rokovacom dopoludní odzneli štyri príspevky, z ktorých dva hovorili o problematike chlamýdií, rickettsii, koxiel a ehrlichii. Odborný program sa zakončil prednáškami o patogenite a možnostiach diagnostiky baktérie *Rhodococcus equi* a otázkach herpetických infekcií človeka.

Opäť dokonale zabezpečený odborný program bol doplnený spoločenským posedením, ktoré sa konalo vo veľkej sále veľkolepo zrekonštruovaného Dostoynického pavilónu.

Aj keď účasť na IX. Prowázkových dňoch bola o niečo menšia ako v minulých rokoch, obohatením a prínosom aj týchto dní bola aktívny účasť významných odborníkov a našich priateľov z Českej republiky vedených doc. Votavom. Prijemná pracovná a priateľská atmosféra podujatia opakovane podporená záujmom predstaviteľov štátnej správy i samosprávy mesta Komárna zanechala v účastníkoch tohtoročných Prowázkových dní najlepšie dojmy, ktoré sú príslubom konania jubilejného X. ročníka.

F. Ondriska